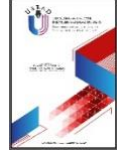

USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi -
International Journal of Social Sciences Academy, Yıl 3, Year
3, Sayı 6, Issue 6, Ağustos 2021, August 2021
e issn: 2687-2641

KİTAP İNCELEMESİ

J. J. Norwich (2015). Antik Dünyayı Şekillendiren Kentler. (Çev.). N. Elhüseyni.
İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Hülya KÖKMEN SEYİRCİ

Dr. Öğr. Üy., Akdeniz Üniversitesi, Manavgat Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği
Ana Bilim Dalı,
Antalya/Türkiye.

Asst. Prof., Akdeniz University, Faculty of Tourism Manavgat, Tourism Guidance
Department,
Antalya/Turkey.

hulyakokmen@akdeniz.edu.tr

ORCID ID: 0000-0002-4344-3966

Makale bilgisi | Article Information

DOI: 10.47994/usbad.910134

Makale Türü / Article Type: Kitap İncelemesi / Review of Book

Geliş Tarihi / Date Received: 06.04.2021

Kabul Tarihi / Date Accepted: 26.08.2021

Yayın Tarihi / Date Published: 20.08.2021

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Ağustos / August

Bu Makaleye Atıf İçin / To Cite This Article: Kökmen Seyirci, H. (2021).
Kitap İncelemesi (Antik Dünyayı Şekillendiren Kentler). *USBAD Uluslararası
Sosyal Bilimler Akademi Dergisi* 3(6), 1466-1472.

İntihal: Bu makale intihal.net yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by intihal.net. No plagiarism detected.

intihal.net

İletişim: Web: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usbad>
mail: usbaddergi@gmail.com

Öz: Kitabı kaleme alan uzman tarihçiler ve arkeologlar antik dünyayı şekillendiren ve ön plana çıkan kentlere çok temel, genel bir bakış açısı ile yaklaşmışlardır. Coğrafi olarak beş kıta üzerinde yer alan ve tarihte ön plana çıkan kırk kent kitabın konusunu oluşturmaktadır. Bu kitap insanların ilk ne zaman birlikte yaşamak için bir araya gelerek kent yaşamını oluşturdukları, bu ilk kentlerde yaşamın nasıl olduğu gibi sorulara cevap vermeye çalışmaktadır. Yazarlar bir kentin klasik bir şekilde tarihçesinden bahsetmek yerine bir yandan kentlerde yaratılmış olan mimariyi ve sanatı anlatmaya çalışırken, diğer yandan kent, siyaset, kültür ve insan yaşamına dair bilgileri de okurlara sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Antik Kentler, Kentleşme Süreci, Kent Tarihi, Kent Mimarisi, Sanatı, Kültürü

Abstract: Expert historians and archaeologists who wrote the book approached the cities that shaped the ancient world and stood out from a very basic, general point of view. Forty cities that are geographically located on five continents and come to prominent in history constitute the subject of the book. In this book, the author tries to answer questions such as when people first came together to live together to create urban life and what life was like in these first cities. In this book, the author tries to answer questions such as when people first came together to cohabit with other people to create urban life and what life was like in these first cities. Instead of talking about the history of a city in a classical way, the authors, on the one hand, try to explain the architecture and art created in the cities, on the other hand, they also present information about the city, politics, culture and the human's life to the readers.

Key Words: Ancient Cities, Urbanization Process, Urban History, Urban Architecture, Art, Culture

GİRİŞ

Eser, Giriş – “Kent Yaşamının Doğuşu” (6-13), Haritalar (226-227), Katkıda Bulunanlar – Yazarların Kısa Özgeçmişleri (633-639), Kapsamlı Okuma (231-235), Alıntı Kaynakları ve Görsel Malzeme Kaynakları (236-237) ile Dizin (238-240) haricinde 5 ana başlık altında 40 farklı kent görsellerle birlikte okuyucuya sunulmuştur.

Kitap İngilizceden Türkçeye çevrilmiş olmasına karşın popüler okuyucunun anlayacağı bir dilde yazılmıştır. Kitap içerisinde yer alan terminolojik kelimelerin bazen Türkçesi verilerek Yunanca ya da Latince karşılıkları, bazen de Yunanca ya da Latince verilerle Türkçe karşılıkları parantez içinde belirtilmiştir. Kitap içerisindeki başlıklar içerikleriyle uyumlu bir şekilde ve yeterli kaynak kullanılarak hazırlanmış ve kitap sonuna alan ilgi duyan okuyucular için “kapsamlı okuma” başlığı altında ek bir kaynakça da eklenmiştir. Alanlarında uzman akademisyenler tarafından kaleme alınan kentlerle ilgili bilgiler yeterlidir ve açık bir dille ifade edilmiştir. Kitap tarih, arkeoloji, sanat tarihi ve rehberlik öğrencilerine, bu alana ilgi duyan

okuyucular ile profesyonel turist rehberlerine referans kaynak niteliğinde bir eserdir. Eser tarih, arkeoloji ve sanat tarihi literatürüne katkı sağlamaktan ziyade popüler okuyucular için hazırlanmış bir rehber kitaptır.

Eserin giriş bölümü kitabın editörlüğünü de üstlenmiş olan J. J. Northwick tarafından kaleme alınmıştır. Yazar bu bölümde kentlerin şekillenmesinde yer alan etmenler, farklı kıtalardaki kentlerin birbirlerinden çok uzun zaman dilimi aralığında ortaya çıkmasının nedenleri ve kitapta yer alan kentlerin hangi hususa dayanılarak seçildiği bilgisini vermektedir.

Kitabın neden “Yakındoğu” (s. 14-75) bölümü ile başladığı ve bu bölümde yer alan kentlerin şimdiki durumları editör tarafından bir ön giriş niteliğinde ele alınmıştır. Uruk, M. V. ESS (s. 16-19) tarafından kaleme alınmıştır. Uruk’un kentleşme sürecine geçişi, tarımın ortaya çıkışı ile tarihteki ilk kentin oluşması ve ticaret yolu ile zenginleşmesiyle de bağlantılı olarak kentteki anıtsal mimarinin gelişimine de kısaca değinilmiştir. M. Van de Mieroop, Ur (s. 20-23) kentinin MÖ. 26.-17. yüzyıl arasındaki parlak dönemi, Babil tarafından yağmalanması ve görkemli tarihi, ticari zenginliği, kraliyet mezarından ele geçen eserlerinden söz ederek kısaca kenti tanıtmaya çalışmıştır. T. Bryce, Hattuşaş’ın (s. 24-27) konumu, Hitit Krallığı’nın yayılım alanı, hüküm süresi, tarihi, MÖ 18. yüzyılda Kral Anitta tarafından yok edilmesi, yeniden inşası, kentte yer alan yapıları ve ele geçen kil tablet ve mühürlere dikkat çekerek MÖ. 12. yüzyılda kentin terk edilmesine değinmiştir. B. Hughes, Troya Antik kentiyle ilgili sözlerine (s. 28-33), H. Schliemann’ın Hisarlıktepe’de bulduğu Tunç Çağı yerleşmesinin keşfedilmesi, keşfedilen alanın ölçeği ve son yıllarda yapılan kazılarla kentin düşünüldüğünden daha büyük boyutlu olduğunu anlatarak başlamaktadır. MÖ 13. yüzyıldaki stratejik konumu, ticari önemi, Hitit İmparatorluğu’yla bağlantısı, Troya savaşından sonra kentin sonraki dönemlerde nasıl görüldüğü konularına da yer vermiştir. J. Oates, Babil kentini kaleme almış (s. 34-9), MÖ. 13.-3. yüzyıl arasında kentin önemini koruması, stratejik konumu, MÖ. 3.-1. bin yıl arası tarihsel süreci, arkeolojik verilerin Nebukadnezar Dönemi’ne ait olduğu ile sözlerine devam etmiştir. Yapılan ilk kazılar, kentte yer alan yapılar, B. İskender’den sonra Seleukoslar hanedanlığına geçişi ve MS. 116 yılında İmparator Traianus’un kenti ziyareti, 20. yüzyıldaki savaşın kente verdiği tahribat okuyucuya aktarılmıştır. J. Reade, Ninova’nın (s. 40-3) hayaller âlemindeki imgesi, coğrafi konumu, önemi, İhtar Tapınağı’nın etrafında gelişmesi, bir metropole dönüşmesi, Asurbanipal Dönemi’ne ait kütüphane, tarih sahnesinden çekilişi, eski önemini kazanamaması ve 19.-20. yüzyılda seyyah ve arkeologlar tarafından yeniden keşfedilişini kısaca aktarmaktadır. M. V. de Mieroop, Persepolis’ten (s. 44-7) hem Yunan hem de Pers kaynaklarında

çok kısa söz edilmesinden hatta döneminin ünlü krallarının dahi kente verdikleri önemi belirtmemelerinin altını çizerek, Orta Çağ'dan itibaren gerçekleştirilen ziyaretler ve açığa çıkarılan eserlerle taban tabana zıt bir durum olduğuna dikkat çekmiştir. S. Mitchell, Pergamon (s. 48-51) Zeus Sunağı'nın Hellenistik Dönem'den Hristiyanlık Dönemi'ne kadar neyi ifade ettiği, kent tarihi, Hellenistik Dönem'deki yükselişi, Roma eyaleti olması, önemli yapıları ve Bizans Dönemi'ndeki durumunu İmparator Th. Laskatis'in sözleriyle okuyucuya yansıtmaya çalışmıştır. M. Goodman, Kudüs'ü (s. 51-7), Hellenistik Dönem'den itibaren batılı devletlerin himayesi, MÖ. 1. yüzyıla ait tapınağı, dini ve siyasi törenler/olaylar, MS. 1. yüzyıldaki ihtişamı, İmparator Titus tarafından yerle bir edilmesi gibi konulara yer vererek kısaca tanıtmıştır. J. Taylor, Petra Antik Kenti ile ilgili (s. 57-63) Nebati halkın ticaretle zenginleşmesi, diğer Yakındoğu ve Mısır uygarlığı ile olan ilişkileri, kuruluş tarihi, mimarisi, doğal afetler nedeniyle kentin yeniden inşa edilmesi ve kent halkının akıbetini kısaca aktarmıştır. S. Mitchell, Ephesos (s. 64-9) Artemis Tapınağı ve kült heykeli, Hellenistik kentten geriye kalanlar, Roma'nın başkenti oluşu, görkemli yapıları, Hristiyanlık Dönemi'ndeki durumu ve 19. yüzyılda bir kez daha hac merkezi oluşuna vurgu yaparak okuyucuyu bilgilendirmiştir. N. Pollard, Palmyra'nın (s. 70-5) Roma Dönemi'nde ticaret sayesinde tarih sahnesine çıkışı, yükselişi, düşüşü, yazıt, inanç, plastik sanatlar ve mimari kalıntıların özelliklerinin Mezopotamya-Yunan-Roma kültürlerinin bir karışımı olması, siyasi ve coğrafi konumu, ticaret yollarında söz sahibi olması, MS. 3. yüzyılda askeri/siyasal gücü ve bunu izleyen yüzyılda gelişen olaylara yer vermiştir.

Editör kitabın ikinci bölümü olan "Afrika'nın (s. 76-113) "karanlık kıta" olarak adlandırılmasına karşı çıkararak sekiz kenti özetleyerek konuya giriş sağlamıştır. I. Shaw, Memphis (s. 78-81) Antik Kenti'nin konumu, isminin kökeni, tanrı Ptah ile bağlantılı mimari plastik eserleri, Kral Apreis'le ilişkili sarayı, bu dönemde yaşanan siyasi olaylar, Ptolemaios Dönemi'nde öneminin azalması ve yapılarının 12. yüzyıldan sonra yağmalanmasına kısaca yer vermiştir. B. Manley, Thebai'nin (s. 82-7) kuruluşu, Mısır'da ön plana çıkması ile ilgili olaylar, 11. Sülale Dönemi'ne ait mezarlar, Tanrı Amon'a tapınım, ritüeller/şölenler, Yeni Krallık Dönemi'nde Tanrı Amon'a duyulan saygı, Krallar vadisi, Deyrü'l Medine, MÖ. 664'te kentin yağmalanması, Hristiyanlığa karşı direniş ve dini törenlerin devamlılığına değinmiştir. B. Kemp, Amarna'nın (s. 88-93) kuruluşu, konumu, bir iç liman oluşu, tapınak, saray, mezarların konumu, Akhenaton ve ailesine ait saraylarla iç içe geçmiş tapınak mimarisi, konutlar, Amarna Mektupları, Kral Akhenaton'un ölümünün ardından kentin eski önemini koruyamaması ve terk edilmesini kısa bir şekilde özetlemiştir. H. Hurst, Kartaca'nın (s. 94-5)

kuruluşu, dili, ticarete Batı Akdeniz’de söz sahibi olması, Pön Savaşları, MÖ. 146 yılında yenilmesi, tekrar kuruluşu, kültürel geleneklerin devamlılığı, düzenli kent planı, Roma ve Hristiyan yazarların kent hakkındaki kısa görüşlerine değinmiştir. A.B. Lloyd, İskenderiye’nin (s. 96-99) B. İskender tarafından kurulması, siyasi durumu (MÖ. 306-MS. 641), kent planı, konumu, nüfusu, teknolojik gücü, Akdeniz dünyasındaki yeri, doğu-batının sentezi mimari yapıları, İskenderiye Kütüphanesi/Müzesi, Serapeion, Pharos Feneri gibi dünyaca ünlü yapıları, Hristiyanlık Dönemi’nde önemini koruması ve en önemli özelliği olarak bir bilim-kültür merkezi olmasına dikkat çekmiştir. R. Morkot, Meroë’nin (s. 100-01) konumu, flora/faunası, yöre halkının geçim kaynakları, kültürü, Batı Akdeniz dünyası ile tanışması, kısa kent tarihi, Kuşi Krallığı, MÖ. 1. yüzyıl başında kentin ticaretle gelişmesi ve MS. 3. yüzyılda önemini yitirmesine değinmiştir. N. Pollard, Leptis Magna’nın (s. 105-09) Fenike kolonisi olarak kurulması, isimleri, Roma öncesi arkeolojik kalıntıların eksikliği, halkın etnik kökeni, dili, kent silueti, geçirdiği değişim, zenginleşmesindeki etmenler, İmparator L. Septimus Severus’un memleketini dönüştürmesi, MS. 4. yüzyıla kadar önemini koruması ve Bizans Dönemi’nde küçülmesine dikkat çekmiştir. M. C. Curtis, Aksum’un (s. 110-13) konumuna, kaynaklarına, MÖ. 1. bin yıldaki varlığına, Roma Dönemi’nde devlet oluşuna, mezar yapılarına, arkeolojik verilere, boyutlarına, nüfusuna, mimarisine, zanaat dallarına, MS. 3. yüzyılda Hristiyanlık yapıları ile donatılmasına, anıtsal taştan taht kaidelerine, kralliyet yazıtlarına ve gerileme sürecine değinmiştir.

Kitabın üçüncü ana başlığı “Avrupa”da (s. 114-67) dokuz kent tanıtılmıştır. C. F. Macdonald, Knossos’un (s. 116-21) tarihine, Arkeolog A. Evans’a, Knossos sarayının bölümlerinin tasvir ve işlevlerine detaylı bir şekilde yer vermiştir. B. Hughes, Miken’in (s. 117-25) coğrafyası, devlet yönetimi, kültür özellikleri, sanatı, Mikenli kadınları, yaşayanların zenginliğe/güce olan düşkünlükleri ve egemenliğinin sona ermesini ele almıştır. B. Hughes, Atina’nın (s. 126-31) sadece Altın Çağı’na (MÖ. 6.-5. yüzyıl) değinmiştir. T. Spawforth, Akragas’ın (s. 132-7) konumu, lükse ve aşırılığa düşkünlüğü, cömert vatandaşları, planı, kent kurucuları, Tyranları, tanrıları, Kartacalılar tarafından yenilgiye uğratılmalarına yer vermiştir. N. Pollard, Paestum’un (s. 138-43) bir koloni kenti olması, adı, konumu, tapınakları, Arkaik Dönem heykel, kabartma ve resim sanatı, MÖ. 4. yüzyılda Lukanlar egemenliği, Roma Dönemi’nde siyasal, kültürel ve mimari değişimlere dikkat çekmiştir. N. Pollard, Roma’nın (s. 144-51) sadece İmparator Augustus Dönemi önce ve sonrasındaki genel fiziki ve sosyal yapısını yansıtmaya çalışmıştır. P. Roberts, Pompeii kentini ele aldığı bölümde (s. 152-59) bir Roma kentinin her şeyiyle nasıl olduğu, konutların

özellikleri, insanların günlük yaşamları ve Vezüv yanardağının patlamasına değinmektedir. S. E. Cleary, Nimes'in (s. 160-63) konumunun önemine, Roma'nın askeri üssü olmasına, günümüze ulaşan anıtlarına ve ünlü su kemeri Pont du Gard'ı okuyucuya tanıtmıştır. Yazar S. E. Cleary, Trier (s. 164-67) kentinin kökeni, planı, mali merkez oluşu, MS. 3-4. yüzyılda kente verilen değerin artması, günümüze ulaşan yapıları ve MS. 5. yüzyıla kadar önemini koruduğuna dikkat çekmiştir.

"Asya (s. 168-93) editör bu bölümde sadece beş kent" ele almış bunun nedenini açıklayarak konuya giriş yapmıştır. R. Coningham, Mohenjo-Daro'nun (s. 170-71) adının kökeni, Tunç Çağı yerleşmesi, yüzölçümü, kuruluş tarihi, kent planı, konutları, kanalizasyon şebekesi, "İçkale" olarak adlandırılan alandaki anıtlara, terkediliş nedenleri ile ilgili ileri sürülen görüşlere değinmiştir. W. J. F. Jenner, Linzi'nin (s. 172-75) mimari karakterinden, MÖ. 8. yüzyılda monarşinin yıkılmasının ardından "Savaşan Devletler"den ve bunların güçlü savunma sistemlerinden, halkının savaş zamanındaki rolünden, yöneticilerin akademiye düşkünlüklerinden ve sosyal hareketliliğinden bahsetmektedir. F. Wood, Xianyang Antik Kenti'nin (s. 176-81) konumu, neden Qin hanedanlığının başkenti olduğu, "Savaşan Devletler" arasındaki galibiyeti, imar faaliyetleri, Qin Shi Huangdi'ye ait mezar, yüce katibin kayıtları (MÖ. 86), hanedanlığın sonu ve saraylardan günümüze ulaşan kalıntılara dikkat çekmektedir. R. Coningham, Patali Putra'nın (s. 182-85) konumu, kuruluş tarihi, kent tasviri, MÖ. 1. bin yıldaki nüfusu, MÖ. 3. yüzyılda Budizm merkezi olması ve MS. 7. yüzyılda görkemini kaybetmesi ve kalıntılarının Patna'nın altında olduğu hususlarına yer vermiştir. R. Coningham, Anuradhapura'nın (s. 186-93), erken dönem verilerine, Budizm merkezi olmasına, tapınaklarına, bir hac merkezi olmasıyla kentin önemine değinmiştir.

Kitabın son ana bölümü "Amerika"da (s. 194-225) Amerika'nın ilk uygarlıklarını kuran Olmekler, en yetenekli halkları olan Mayalar ve Aztekler'in kurduğu altı kent seçilmiştir. D. H. Sandweis, Caral'ın (s. 196-201) Amerika'daki en eski kent yerleşmesinden biri olması, kendine has mimarisi, 21. yüzyılda keşfedilmesi, MÖ. 3. bin yıl ortalarına tarihlenen yapılarının fiziki ve mimari özellikleri, nüfusu, sosyal yapısı, geleneksel otorite etrafında gelişmesi ve doğal afetler nedeniyle terk edilmesini konu edinmiştir. R. A. Diehl, Olmek kenti olan La Venta'nın (s. 202-05) keşfedilişi, Olmek hükümdarlarının ya da ilahlaştırılmış atalarının tasvir edildiği devasa heykeller, kabartmalar ve mezarları incelemektedir. J. Urcid, Monte Alban'ın (s. 206-09) konumu, kuruluşundaki etmenler, genel fiziki görünümü, siyasi ve fiziki gelişimi, soylulara ait yapıları, kraliyet mezarları, diğer yöneticilere ait mezarları, MS. 9. yy sonunda siyasal çöküşü ve terk

edilişini okuyucuya aktarmaktadır. S. T. Evans, Teotihuacan'ın (s. 210-15) düzenli kent yapısı, dinin etkisiyle şekillenmesi, Aztek İmparatorluğu'nun başkenti olması, uzun bir zaman diliminde inşa edilmesi, eski anıtlarının konumu, fiziki yapısı ve sanatındaki değişimi (tüylü yılan'dan jaguar'a) ve terk edilme nedeni konularına yer vermiştir. S. Martin, Tikal'in (s. 216-19) 17. yüzyılda keşfedilişi, bir kült merkezinden ziyade kent oluşu, tarihsel süreci, MS. 7. ve 8. yüzyılda inşa edilen piramitleri, tapınak ve mezarları, MS. 1.-9. yüzyıl arasında yaşanan politik değişimleri, gerileyişi, terkedilişi ve günümüzde tehdit altında olmasına dikkat çekmiştir. G. Stuart, Palenque'nin (s. 220-25) konumu, önemli yapıları, arkeolojik verileri, adları, MÖ. 1.- MS. 10. yüzyılda kullanılan ve "uzun sayım" adı verilen takvim yılına bağlı metinler ve içerikleri, Kral Pakal Dönemi ve epigrafik verilerin susmasına değinmiştir.

Sonuç olarak, bir kent tarihinden ziyade kentlerin mimarisi, sanatı, siyaseti ve kültür öğelerine dair veriler oldukça yüzeysel bir şekilde sunulmuştur. Alanındaki uzmanlar tarafından incelenen kırk kent, akademik bir kaygı güdülmeksizin kısaca tasvir edilip, tarihleri anlatılmaya çalışılmış, görkemli illüstrasyonlar ve fotoğraflarla da içerik zenginleştirilmiştir.